

O oporuci jednog dubrovčanina u Peru iz XVI stoljeća

Dubrovnik se od osnutka, kao grad i kasnije kao država, oslanjao na svoju trgovinu i pomorstvo jer su mu to bili glavni izvori ekonomskog, a time i političkog opstanka. Već krajem XIII. i tokom XIV stoljeća mnogi se dubrovački trgovci radi svojih poslova naseljavaju po Balkanskom poluotoku. Od tada nazivamo pojedine Dubrovčane i u svim onim krajevima kuda kopnenim i pomorskim putevima prodire njihova trgovina. U XV stoljeću vidimo Dubrovčane kako plove sa svojim brodovima u Francusku i Španjolsku, a u XVI stoljeću i u Englesku.

Trgovina i zarada navela je neke Dubrovčane da se tokom XVI stoljeća pojave i nasele u novootkrivenim zemljama, u Ameriku kao i u Istočno-indijskom gradu Goi. Poznato je na primjer da su braća Konkedjević s dubrovačkog otoka Koločepa otišli u Ameriku oko godine 1520. i da su vraćajući se u Evropu sa svojim brodom i ušteđevinom stradali od Francuza koji su im brod zaplijenili. Dubrovčanin B. Basiljević krenuo je 1537. g. iz Sevilje karavanom brodova u Ameriku i u Peru, dok je prema jednoj izdanoj potvrdi od 29. IV 1624. g. Giacomo Bianchi »prije više godina« otplovio za Portugalsku Indiju (*Fed. et att.*, sv. 1, str. 5-6. Hnstorijски arhiv u Dubrovniku). Vice Bune s otoka Lopuda, u službi španjolskih krajevica, bio je krajem XVI i početkom XVII stoljeća u raznim zemljama svijeta uključujući tu Ameriku i Istočnu Indiju. U isto su se vrijeme istakli u španjolskoj službi i članovi dubrovačke porodice Ohmučević i Mažibradić. Prvi su sudjelovali ne samo u nepobjedivoj armadi protiv Engleske (1588. g.) već i u ekspediciji na Brazil, dok su se drugi istakli u Indiji. Sve su ovo bili uglavnom trgovci ili pomorci koji su ploveći pretežno na tuđim brodovima dospjeli u te daleke novootkrivene zemlje. U dubrovačkom Historijskom arhivu ne nalazimo podatke da je koji dubrovački brod do kraja XVII stoljeća isplovio iz Dubrovnika za Ameriku, a da je takovih slučajeva bilo u većem broju oni bi sigurno bili pronađeni i došli na vidjelo na temelju dosadašnjih istraživanja arhivskih dokumenata. Možemo jedino pretpostaviti da su Dubrovčani tokom XVI stoljeća, za vrijeme prvog velikog uspona dubrovačkog pomorstva, odlazili svojim brodovima za Ameriku iz drugih luka, a da se to u službenim knjigama u Dubrovniku nije registriralo pa radi toga nije ni sačuvano u ovašnjem arhivu.

Među mnogobrojnim arhivskim dokumentima dubrovačkog Historijskog arhiva našao sam dio jedne oporuke sastavljene dana 7. III 1589. g. od Dubrovčanina Marina Piccetti u mjestu Potosi (ili Potesi) koje se onda nalazilo u sastavu južno-američke države Peru, dok se danas nalazi u Boliviji. Oporuka je sačinjena pred tamošnjim javnim notarom i uz prisustvo tri svjedoka koji su bili stanovnici istog mjesta, (*Div. conc.*, sv. 218, str. 47 b). Spomenuti je M. Piccetti prije odlaska u Peru živio u Genovi kao član dubrovačke trgovačke kolonije, koja je (od 1531. g.) imala i svog konzula, odakle je prešao u mjesto Potosi u Peru. To se mjesto nalazi u centralnim Kordiljerima, oko 700 km. udaljeno od obale Pacifika. Osnovano je sredinom XVI stoljeća i naglo se počelo razvijati ijer su pronađeni bogati rudnici srebra kao i značajna ležišta kositra, bakra, cinka i olova, pa je taj novi izvor velikog prirodnog bogatstva, a time i mogućnost velike zarade, naveo spomenutog Dubrovčanina da u novoj i dalekoj naseobini potraži svoju životnu šansu. Nije nam poznato koje je godine Dubrovčanin M. Piccetti stigao u Potosi ni čime se bavio ali iz nađenog dijela oporuke možemo utvrditi da je uspio zaraditi priličan imetak. Poznato nam je također da je ovaj Dubrovčanin došavši u novu zemlju napustio svoje ranije ime i prezime i nazvao se Joannis Garzia, vjerovatno iz razloga da bi se što lakše prilagodio novoj sredini.

Više od 100 godina poslije sastavljanja same oporuke u mjestu Potosi dio ove oporuke, koji se odnosi na Genovu, upisan je (15. III 1700. g.) u knjigu konzulata Dubrovačke republike u Genovi. Ovjeru je upisao izvršio tadašnji dubrovački konzul F. Peloso i nje-

gov kancelar E. Castellino. Razlog ovog zakašnjelog upisa u knjige dubrovačkog konzulata u Genovi vjerovatno leži u činjenici da su nasljednici u Genovi mnogo kasnije saznali za ovu oporuku i tek tada tražili njezin upis u službene knjige. Potrebno je napomenuti da je prema ustaljenoj praksi dubrovačke konzularne službe svaka isprava ovjerená od strane konzula Dubrovačke republike ili kancelara konzulata, upisana u knjige dubrovačkog konzulata i knjige državne kancelarije u Dubrovniku bila priznata od vlasti u Dubrovniku kao javna isprava sa svim zakonskim pravnim posljedicama, tj. kao da je ista isprava izdana u Dubrovniku. Ovaj dio spomenute oporuke koji se odnosi na Genovu navodi prihod od 1.000.— dukata koji se prema želji oporučitelja imao podijeliti na način da 30.— dukata godišnje pripadne bolnici u Genovi, 10.— dukata raznim pokojnicima »za spas njihove duše«, a preostalih 10.— dukata imalo se udijeliti najsiromašnijim i najpotrebnijim osobama. Sve što bi preostalo preko ovog iznosa trebao je punomoćnik oporučitelja N. Genovese zadržati kod sebe i raspologati sa tim novcem prema nalogu oporučitelja. Navedena je obaveza davanja vrijedna pet godina, a poslije tog roka ili poslije smrti oporučitelja sav je novac trebao pripasti na jednake dijelove njegovim sestrama ili nepotovima i njihovim sinovima. Naknadno je uz dio spomenute oporuke upisana nadopuna, pod datumom od 30. XII 1700. g., kojom se ranije spomenuti punomoćnik N. Genovese ovlašćuje da s navedenim prihodom od uloženi 1.000.— dukata može darovati jednu siromašnu djevojku koja se imala udati. U prvom je redu dolazila u obzir djevojka iz ostaviteljeve porodice, a ukoliko takove nije bilo onda jedna s otoka Lopuda koja je bila za to pogodna, a ako ni takove nije bilo onda je djevojka mogla biti iz kojeg drugog mjesta, što se prema svemu odnosi na neko mjesto sa područja Dubrovačke republike. Iz navedenog bi mogli zaključiti da je oporučitelj M. Piccetti, nazvan u Peru J. Garzia, bio sa Lopuda jer inače nebi u oporuci pored rodbine prvenstveno spominjao darivanje djevojke sa tog dubrovačkog otoka.

Tragajući dalje za ovom ostavštinom pronašao sam među arhivskim dokumentima također pismo upućeno 20. III 1717. g. od dubrovačke vlade konzulu Dubrovačke republike B. Lomellinu u Genovi kojim mu se vlada zahvaljuje na pomoći ukazanoj prilikom isplate i prenosa novca pokojnog M. Piccetti iz Genove u Dubrovnik (*Let. di Ponente*, sv. 47, str. 1036). Ovaj je novac pripao ustanovi »Blago djelo« (Opera Pia) u Dubrovniku kojoj je bila svrha da sa prikupljenim novcem pomaže siromašne i nemoćne. Vjerovatno nije bilo više nasljednika koji bi se mogli koristiti ovom oporukom pa je sav novac iz spomenutog dijela oporuke pripao ovoj dubrovačkoj ustanovi. Time se sticajem okolnosti dio novca zarađen od jednog Dubrovčanina u dalekom Peru poslije dugog niza godina vratio u Dubrovnik.

Poznato je, da je dubrovačko pomorstvo znatno opalo tokom XVII stoljeća a da se podiglo ponovo tek od sredine XVIII stoljeća. U drugoj polovini XVIII i početkom XIX stoljeća mi već na temelju dosadašnjih arhivskih istraživanja možemo utvrditi da dubrovački brodovi plove u Ameriku, da pojedini dubrovački pomorci idu tamo i na tuđim brodovima, te da se tamo neki Dubrovčani i naseljuju. Budući da za ove novije veze Dubrovnika sa Amerikom nalazimo priličan broj podataka među arhivskim dokumentima, dok za ono ranije razdoblje, tj. za XV, XVI i XVII stoljeća tih podataka nemamo bilo je vrijedno zabilježiti spomenutu oporuku kao vjeran dokaz da je već u XVI stoljeću u dalekom, tada nepoznatom Peru, kao krčitelj novih puteva, među prvim naseljenicima na novim teritorijama Južne Amerike boravio i jedan naš čovjek iz Dubrovnika.